

Fibi Sándor

A templomot s az iskolát...

Most, augusztus első napjaiban, amikor e sorokat írom – hogy lapunk időben olvasóink kezébe kerülhessen – még csend van, mélységes csend az iskoláink körül, mondhatnám, tipikus augusztusi iskolacsend... Az előző tanév örömei, történései már emlékké váltak; a szülők és a pedagógusok kipihenték a kipihenni valót, jó néhány diák – bár sohasem vallja be – talán már bele is fáradt a pihenésbe; sikeresen lezajlottak a pedagógusok aktuális szakmai továbbképzései, és gyarapodtak a kreditpontok is; az iskolaügyi miniszter bársonyszékében már menetrendszerűen ott ül a kinevezett új ember, sőt, úgy hírlík, a legtöbb iskola többé-kevésbé már fel is készült a következő tanévre... Érthetnénk tehát úgy is, hogy bizonyos jelek szerint természetes ez a nagy csend, amely azt sugallja, hogy az iskolaügyben minden rendben van... Mennyire jó lenne ilyen megnyugtató, szívet-lelket melengető milióban egyszerűen csak sikerekben gazdag új iskolai évet kívánni minden kollégának és diáknak, teljes elégedettségre, valamint arra biztatni minden szülőt, hogy jogosan legyen büszke gyermekének kiváló eredményeire... Csakhogy az a probléma, hogy mi egy sokféle szempontból „mintha országban” élünk, ahol az iskolaügyben is szinte minden „mintha rendben” lenne, mintha az illetékesek – az a sok illetéktelen illetékes – is mintha felkészült volna az új tanévre. Elég tehát nyitott szemmel lépni egyet-kettőt az iskolaügy korántsem első osztályú útján, és az értők máris tisztán látják, hogy a konkrét valóság ebben az évben is sajnos teljesen más, mint ahogyan azt az illetékesek magyaráztatják... Továbbra is nagyon súlyos problémák vannak a tankönyvellátásban, az irányítás legfelsőbb szintjén kérdőjelezik meg a teljesen osztott alapiskolák és a középiskolák nehezen kiharcolt jogalanyiságát és az iskolatanácsok már eddig is kőképményen megnyirbált hatáskörét, teljesen szétzilált a szakképzés hajdan jól működő rendszere, a pedagógusok jogosan elégedetlenek a szinte megalázó anyagi helyzetük miatt, az iskolaügyben még csak nyomai sincsenek a problémák rendszerszerű megoldásának, elgondolkodtató, hogy az iskolaügy legfőbb kinevezett vezetője nem elismert oktatásügyi szakember, és csak most ismerkedik a rábízott

tárca helyzetével, érthetetlen, hogy az oktatásügy továbbra sem élvezzi azt a prioritást, amelyet ez a kormány – az előző kormányokhoz hasonlóan – olyan magabiztosan, már-már elkötelezetten és büszkén ígértett a saját programnyilatkozatában.... Újra csak rá kell döbbernünk, mennyire semmitmondó és hamis szlogenné deformálódott a tudásalapú társadalom fontosságát és építését szorgalmazó kormányvízió... Ma még mintha a legtöbb érintett fel sem tudná mérni teljes komplexitásában azt a nagyon komoly veszélyt, amelybe alap- és középiskoláink túlnyomó többsége került a meg nem adott prioritás miatt. Mindezek tükrében talán érthető, hogy viszonylag sokan vagyunk ebben az országban, akik az előttünk álló tanévre gondolva őszintén féltjük iskoláinkat, és nem tudunk szabadulni az ismert erdélyi költő *Templom és iskola* című versének intő soraitól: „Ne hagyjátok a templomot, A templomot s az iskolát!” Reményik Sándor 1925-ben, vagyis közel 90 évvel ezelőtt írta ezt a verset, amikor az állami költségvetésből kötelezően folyósított fenntartási költségek megvonása miatt a megszűnés réme fenyegette az erdélyi magyar iskolákat és templomokat, az anyanyelven szerzett tudás és az anyanyelven hirdetett, megvallott hit szentélyeit. Csak a kegyetlen történelmi tények ismeretében érthető, hogy ez a vers az eltelt kilenc évtized alatt – a mi viszonyaink között is – szinte semmit sem veszített aktualitásából, és ezekben az években a mi generációink legelkötelezettebb tagjainak is az egyik legfőbb gondja, hogyan mentjük meg a kisiskoláinkat és a kis tanulói létszámú teljesen osztott alap- és középiskoláinkat. Szinte hihetetlen, de a jelenlegi 236 alapiskolánkból közel 180-t fenyeget a megszűnés veszélye, ha az előttünk álló tanévben nem sikerül a parlament által már elfogadott finanszírozási jogi normákban legalább utólag komoly változásokat elérnünk. Egyszerűen elképzelhetetlennek tartom, hogy a viszonylag kis tanulói létszámú teljesen osztott alapiskolákat arra kényszerítsék, hogy a 2015-16-os tanévtől ne nyissanak osztályt a felső tagozaton, és az alsó tagozaton az eddig teljes 4 osztályos osztást redukálják két osztályra, amelyekben két-két évfolyam kisdiákjai tanulnak együtt. A szülők és a diákok ellen elkövetett vé-

TARTALOMJEGYZÉK

■ Fibi Sándor: A templomot s az iskolát...	3
■ Csicsay Alajos: Tanítók hadifogságban	4
■ Stirber Lajos: Találkozásaim	7
■ Horváth Géza: Két évtized emlékei	9
■ Baffi Szilvia – Varga Róbert: ■ Egy iskola távol a világ zajától	11
■ Bohuniczký Dömény Andrea: Elolvasni a világot	12
■ Pintes Gábor: A szabadság és a szabadosság konfliktusa	14
■ PaedDr. Vízkeleti László, PhD.: Tehetség gondozás az iskolában – feladatok és kihívások	16
■ Mgr. Varga Tamás: A földrajzoktatás jelenlegi helyzete	17
■ Szatmári Zoltán – Fritsz Péter: Testnevelés szakos hallgatók probléma- és konfliktuskezelésének pedagógiai háttérvizsgálata	19
■ Jurik Tünde – Viczay Ildikó – Baráth László – Balla István – Szekeres László: Az egészségnevelés fontossága óvodás és kisiskolás korban	21
■ Kozmács István: Bevezető egy sorozat elé	22
■ Mihályi Molnár László: Óserők a sejtelmes homályban	24
■ Zalaba Andrea: Az Óz, a nagy varázsló című mese- regény módszertani feldolgozása (I.)	27
■ Peter Zolczer: Social Networks (Lesson Plan)	29
■ Horváth Géza: Felkészítő feladatok a matematikai teszteszámra, I. rész	30
■ Fekete Farkas Tímea: Újabb játékokra fel!	31
■ Stirber Lajos: XVI. Kodály Napok	32
■ Iskolahírek	35
■ Házunk tája	37

tekként értelmezem, hogy ugyancsak az említett tanévtől megszűnjön minden alacsony diáklétszámmal működő, csupán alsó tagozatos kisiskola. Mindehhez további gondként járul hozzá, hogy középiskoláink túlnyomó többségében is viszonylag alacsony a tanulók létszáma, tehát Damoklesz kardja bizony az ő létük fonalát is elmeteszheti. Mi ez, ha nem a jelenleg még elfogadható iskolarendszer direktív felszámolása, a gyermekek, a szülők jogos igényeinek teljeskörű ignorálása. „Míntha országban” viszont mindez csak elengedhetetlen racionalizáció, amelyre szükség van, hiszen nincs elegendő pénz az iskolaügyre. Ugye, milyen furcsa indoklás, különösen akkor, ha nagyon jól tudjuk, mi mindenre van pénz ebben az országban.... Iskoláink megmentése azonban nem csak a pedagógusok feladata, mi egyedül képtelenek leszünk ezen a területen érezhető sikereket elérni. Most teljeskörű társadalmi összefogásra van szükség, a politikai pártok, a parlamenti képviselők, a polgármesterek, önkormányzati szervek, társadalmi szervezetek, társulások, civil szervezetek, szülők nagyon átgondolt együttműködésére és összefogására. Természetes azonban, hogy a pedagógusok szerepe felértékelődik, hiszen csak ők képesek biztosítani, hogy a magyar tanítási nyelvű iskolák mindegyike, igen, kivétel nélkül mindegyike olyan színvonalon végezze a munkáját, amellyel meggyőzi a szülőket arról, hogy az anyanyelven oktató magyar iskola igenis képes minden szempontból legalább olyan szintű tudást biztosítani a diákjai számára, mint a politikai szlogenekkel és egyéb módokon is segített más tanítási nyelvű iskola. A pedagógusok további fontos feladata megteremteni, erősíteni, mindennapi gyakoriságúvá tenni az együttműködést a fenntartó önkormányzattal és a szülőkkel, mindenki, aki akar és tud is segíteni ezen a területen. Tudom, nagyon nehéz feladatok várnak iskoláink pedagógusaira az előttünk álló tanévben. A sikeres megoldásukhoz kívánok hatalmas lelkiereőt, kitartást, nagyon átgondolt együttműködést, méltó helytállást és sok-sok, megérdemelt sikert, hiszen elsősorban ezen sikerek révén örülhetünk diákjaink szeretettel teljes mosolyának és a szülők részéről tanúsított megkülönböztetett tiszteletnek, amelyek a rengeteg gond mellett is annyira széppé tudják varázsolni a mi hivatásunkat.

Lapunk egyik legkedveltebb rovata immár hosszú évek óta a Stafétabot, melyben napjaink közismert személyiségeit, mindenekelőtt az oktatásügyben kiemelkedően sikeres és elismert kollégáink életútját, nézeteit, eredményeit ismerhetik meg kedves olvasóink. Ezzel a gyakorlattal természetesen a jövőben sem szeretnénk szakítani, hiszen a megszólított és bemutatott pedagógusokra méltán lehetnek büszkék a kollégái, a felvidéki magyar iskolák pedagógusai, sőt a diákok és a szülők is. Az alábbi írás azonban különbözik az eddigi gyakorlatától, hiszen – visszalépve az időben – történelmünknek olyan embertelen időszakába kalauzolja el lapunk olvasóit, amikor a pedagógusok legtöbbször nem a tantermekben, diákjai körében végezte a hivatásából adódó munkát, hanem az első és a második világháború besorozott katonájaként, ill. a hadifogolytáborokban. Százával, ezrével voltak, akik ezeket a borzalmakat átérték, de mi szinte semmit sem tudunk a szenvedéseikről. Ezt a hiányt igyekszik pótolni a mi lapunk is Csicsay Alajos kollégánk alábbi írásával.

Csicsay Alajos

Tanítók hadifogságban

Emlékezés az első világháború kitörésének 100. évfordulójára

Ki ne tudná a történelemből, mi volt az a szikra, amely száz évvel ezelőtt lángba borította a világot? Hát a sarajevói merénylet. S mintha annak természetes következménye lett volna, hogy rá egy hónapra, 1914. július 28-án az öreg Ferenc József „mindent meggondolva és mindent megfontolva” hadat üzentessen Szerbiának. Azonban a máglyát már jóval előbb megérték a zsákmányra éhes nagyhatalmak, csak éppen alá kellett gyújtani. Mi sem árulkodik erről jobban, mint azok az adatok, amelyek arról tanúskodnak, hogy a háború kitörésekor az egymással szemben álló feleknek hány hadra kész katonája volt, s melyeknek hány hadosztálya milyen felszereléssel rendelkezett. A teljes személyi állomány 13 800 000 főt tett ki, amelyből az Osztrák-Magyar Monarchia 3 340 000-et számlált; nemzeti hovatartozásuk szerint: 24%-ban (osztrák) németet, 18%-ban magyart, 13% volt a cseh, a többi horvát, lengyel, kárpátukrán, román, szlovén, szlovák, bosnyák és olasz. A „közös hadsereg” szolgálati nyelve a német volt, de engedélyeztek tíz ún. ezrednyelvet is, így a magyar királyi honvédségnél a magyar lett – hivatalosan. Ezt azért érdemes megjegyezni, mert a későbbiekben a magyar közkatonákat, azaz a „honvédek”, legalábbis azokat, akik orosz fogságba esetek, a táborparancsnokságok németnek tekintették.

Mi sem természetesebb, hogy a hadsereg felépítése minden időben szigorúan hierarchikus. (A sor- vagy közkatonákat 1948 óta Magyarországon mindmáig honvédeknek nevezik, mely

fogalom nem mástól, mint Petőfi Sándortól ered.)

A „nagy” háború kitörésekor a történelmi Magyarországon a hadkötelesek száma (18-tól 53 éves korig) 4 817 000 fő volt, akik közül 3 381 785-öt vonultattak be, de nem mindegy, kit milyen jogcímen. E megdöbbentően magas létszámnak csupán egy bizonyos hányada volt inkább csak hevenyészve kiképzett, a többség viszont az egykori nemesi inszurrekció (hol volt az akkor már!) analógiájára „népfelkelőként” kapott „felhívást”, valójában behívó parancsot. Így lett e sorok írójának anyai nagyapja is (hét gyermekes, 36 éves családapa) a veszprémi – ahogyan ő írta egyetlen és utolsó levelében – a „31dik népfelkelő ezred 3dik Század” honvédje, majd pár hónapra rá „hősi halott” valahol Galíciában.

A háborúba terelt (császári és királyi) „magyar” hadsereg katonáinak mindössze 15%-a, (524 850 fő) tért haza testileg épen. A többinek 15,7%-a, (530 965) elesett, 44,1%-a, (1 492 000) megsebesült – mintegy fél millióan többször is – és 24,9%-a, (833 570) fogságba került. A hadtörténészek szerint ez utóbbi szám feltűnően magas, valószínűleg azért, mert a háború befejezésekor az olasz fronton kötött fegyverszünetet a tiszték tévesen értelmezték. Azt is leírják, hogy „az adatok a történelmi Magyarországra vonatkoznak. A veszteségek nemzetiségek szerinti megoszlásának megállapítására nincs lehetőség”.

Hogyan lenne hát lehetőség arra, hogy az akkori (magyar) tanítók sorsának alakulásáról áttekintést nyerjünk?